

JOROISTEN KUNTA

**TALOUSARVION 2025 JA
TALOUSSUUNNITELMAN 2026 - 2027
LAADINTAOHJEET**

SISÄLLYSLUETTELO

1	Aikataulu	3
2	Talousarviolaadinnan lähtökohdat.....	3
	Meneillään oleva tilikausi 2024 ja keskeisimmät tiedossa olevat muutokset	3
	Tulorahoituksen kehitys	4
	Kustannusten kehitys.....	4
3	Kunnanhallituksen antamat ohjeet talousarvion laatimiseksi	4
	Käyttötalous	4
	Investoinnit.....	5
	Rahoituslaskelma	5
4	Talousarvion rakenne ja sisältö	5
	Kunnanjohtajan katsaus.....	5
	Yleisperustelut.....	6
	Käyttötalous	6
	Tuloslaskelma.....	7
	Investoinnit.....	7
	Rahoituslaskelma	8
	Liitteet	8

1 AIKATAULU

Talousarviokokonaisuuden muodostaminen edellyttää koko kuntakonsernilta yhdenmukaisen aikataulun noudattamista. Aikataulu on laadittu siten, että kunnanvaltuustolla on mahdollisuus käsitellä alustavaa talousarvioehdotusta iltakoulussa ennen vuoden 2025 veroprosenteista päättämistä. Kaikkien toimialojen sekä konserniyhtiöiden tulee noudattaa alla esitettyä talousarvion laadinnan aikataulua.

Elokuu

- Kunnanhallituksen ohjeet talousarvion laadinnaksi 12.8.2024.
- Talousarvion valmistelu käynnistyy toimialoilla
  - Tilinpäätöksen 2022 ja 2023 analysointi
  - Talousarviovuoden 2024 toteutumien analysointi
  - Talousarviovuosien 2024 ja 2025 toiminnallisten muutosten huomioiminen
  - Vuoden 2025 investointien tarveselvitykset hallintokunnittain
- Tukipalvelut kirjanpito, palkanlaskenta, tietohallinto, kiinteistöpalvelut (siivous- ruoka- ja kunnossapitopalvelut) sekä vuokrat 31.8.2024 mennessä.

Syyskuu

- Investointien määräraha- ja tuloarviotarpeet perusteluineen tekniselle toimelle 13.9.2024 mennessä.
  - Sivistyslautakunnan investointitarpeiden käsittely lautakunnassa 10.9.2024.
- Toimialakohtaisten lautakunnalle lähtevien talousarvioesitysten läpikäyminen sekä investointitarpeiden käsittely kunnanjohtajan kanssa viikolla 38
- Kunnanjohtaja antaa ohjeet jatkovalmistelulle.

Lokakuu

- Lautakuntakäsittelyt 11.10.2024 mennessä.
- Kunnanhallituksen 1. talousarviokäsittely 28.10.2024.
- Valtuuston iltakoulu talousarviosta ja veroprosenteista keskiviikkona 30.10.2024.

Marraskuu

- Kunnanhallituksen esitys veroprosenteista 4.11.2024.
- Valtuuston päätös veroprosenteista 11.11.2024.

Joulukuu

- Kunnanhallituksen talousarvioesitys 9.12.2024.
- Valtuuston talousarviokäsittely 16.12.2024.

Tammikuu 2025

- Kunnanhallitus antaa talousarvion täytäntöönpano-ohjeet 13.1.2025.
- Käyttötalousuunnitelmat hyväksytyt toimialoittain 31.1.2025 mennessä.

2 TALOUSARVIOLAADINNAN LÄHTÖKOHDAT

MENEILLÄÄN OLEVA TILIKAUSI 2024 JA KESKEISIMMÄT TIEDOSSA OLEVAT MUUTOKSET

Käynnissä oleva tilikausi on toukokuun taloustietojen perusteella kunnan ja vesilaitoksen osalta n. 73 000 euroa alijäämäinen, kun talousarviossa on tilikauden ylijäämäksi arvioitu n. 48 000 euroa.

Tulevan vuoden suurin muutos kuntakentällä on TE-palveluiden siirtyminen kuntien järjestettäväksi 1.1.2025 alkaen. Joroinen kuuluu Keski-Savon työllisyysalueeseen, jonka isäntäkuntana toimii Varkauden kaupunki. TE-palveluiden siirron myötä sekä kunnan tulot että menot tulevat kasvamaan palveluiden järjestämisen ja siihen osoitettujen valtionosuuksien vuoksi.

Muilta osin kunnan palvelutuotannossa ei ole tiedossa merkittäviä muutoksia. Menojen arviointi voidaan pääosin tehdä arvioimalla yleistä menotasojen muutosta ja tärkeimpänä kustannuseränä palkkoja.

Valtionosuudet ja veroennusteet tarkentuvat ja päivittyvät valtion talousarvion valmistelun yhteydessä, ja lopullisessa talousarviossa käytetään uusimpia tietoja.

TULORAHOITUKSEN KEHITYS

Kuntaliiton julkaiseman ennakkollisen valtionosuuslaskelman (julkaistu 29.4.2024, päivitetty 14.5.2024) kunnan valtionosuudet olisivat yhteensä 3,24 milj. Valtionosuuksien huomattava kasvu johtuu kunnalle pääasiassa TE-palveluiden siirtymisestä kuntien vastuulle. Suunnitelmavuosien 2026 ja 2027 osalta ei ole käytettävissä riittävää tietoa valtionosuuksien määrästä, koska valtiovarainministeriö parhaillaan selvittää kuntien peruspalveluiden valtionosuusjärjestelmän uudistamista, ja tavoitteena on uuden lainsäädännön tuleminen voimaan vuoden 2026 alusta. Koska suunnitelmavuosien valtionosuuksista ei ole käytettävissä luotettavaa arviota, arvioidaan ne vuosille 2026 ja 2027 Kuntaliiton vuoden 2025 ennakkollisen valtionosuuslaskelman mukaisesti.

Kuntaliiton huhtikuussa 2024 julkaiseman veroennustekehikon perusteella kunnan verotulot suunnitelmakaudella ovat kasvusuuntaiset. Vuoden 2025 verotulot ovat ennustekehikon perusteella 10,47 milj. € ja suunnitelmavuonna 2026 verotulot 10,90 milj. euroa ja vuonna 2027 11,08 milj. euroa. Kuluvalla talousarviovuodelle arvioitiin verotuloja yli Kuntaliiton veroennustekehikon, ja ennustekehikko on alkuvuoden aikana päivittynyt vastaamaan talousarvion tasoa. Lisäksi vaikuttaa todennäköiseltä, että kunnan kiinteistöverot kehittyvät lähitulevaisuudessa myönteisesti aurinkoenergiaan liittyvien hankkeiden vuoksi.

KUSTANNUSTEN KEHITYS

Inflaation arvioidaan olevan 2 % niin talousarviovuonna 2025 kuin suunnitelmavuosina 2026 ja 2027. Tilastokeskuksen mukaan inflaatio Suomessa oli 1,3 % kesäkuussa 2024 (6,3 % 06/2023). Vielä viime vuonna poikkeuksellinen korkea inflaatio on tasoittunut alkuvuonna 2024. Euroopan Keskuspankin tavoitteena on noin 2 % inflaatio, ja myös Suomen Pankki ennustaa vuoden 2025 inflaatiotasoksi 2,0 %.

Inflaatio pienentää mahdollisuuksia kustannusten muulle kasvulle, jonka vuoksi uusia vertailuvuosiin 2023 (tilinpäätös) ja 2024 (puolivuosisiraportti) nähden uusia kustannuksia tulee mahdollisuuksien mukaan välttää. Kustannusten kasvulle varataan 0 % talousarviovuonna 2025 ja 0 % suunnitelmavuosina 2025 ja 2026.

Kunta-alan työehtosopimukset ovat voimassa kevääseen 2025, ja työehtosopimuksiin liittyvät neuvottelut ovat edessä alkuvuonna, joten talousarviota laadittaessa palkkakustannusten kehitys ei ole tiedossa. Lisäksi kunta-alalla on sovittu viisivuotisesta palkkaohjelmasta vuosille 2023–2027, joka nostaa palkkoja yhteensä 5,1 prosenttia yli yleisen linjan. Vuodelle 2025 palkkaohjelmassa on sovittu 0,8 % paikallisesta järjestelyerästä. Palkkakustannusten kasvuun talousarviovuodelle varataan 2,5 % ja suunnitelmavuosille 2,0 %.

Talouden näkymä vuodelle 2025 ja suunnitelmavuosille 2026 ja 2027 on heikko, minkä vuoksi palkkakustannusten kasvu tulee kattaa toimialan sisällä ja toimialan kokonaiskustannusten tulee pysyä talousarvion 2024 lukujen tasolla.

3 KUNNANHALLITUKSEN ANTAMAT OHJEET TALOUSARVION LAATIMISEKSI

KÄYTTÖTALOUS

Vuoden 2025 talousarvion laadinnan lähtökohtana on käyttötalouden osalta talousarvion 2024 taso. Talousarvio ja -suunnitelma on laadittava seuraavien ohjeistusten mukaisesti:

- Kuntastrategian perusteella kunta tähtää ylijäämäiseen tilinpäätökseen.
  - **Toimialan kokonaiskustannusten tulee pysyä talousarvion 2024 tasolla.** Mahdolliset kustannusnousut tulee kattaa toimialan sisällä.
  - **Verotulot** arvioidaan Kuntaliiton veroennustekehikkoon pohjautuen.
  - **Toimintatuottojen** arvioidaan kasvavan trendinomaisesti 1 %.
  - **Palkkakustannusten** kasvuun varataan talousarviovuonna 2,5 % ja suunnitelmavuosina 2 %.
- Palkkakustannusten kasvun hillitsemiseksi jokaisen rekrytoinnin välttämättömyys on arvioitava tapauskohtaisesti.

- **Inflaation** arvioidaan olevan 2 %, mutta **kustannusten kasvulle** varataan 0 % vuosina 2025–2027. Kaikki vertailuvuoteen nähden uudet tuotteiden ja palveluiden hankinnat sekä investoinnit on arvioitava tapauskohtaisesti erityisen huolellisesti.
- Talousarviovuodelle 2025 tai suunnitelmakaudelle ei ole voimassa olevaa talouden tasapainottamisohjelmaa, mutta toimialojen tehtävänä on pysyä annetuissa talousarvion laadintaohjeen tavoitteissa ja tehdä tarvittavia talouden tasapainottamistoimia toimialan sisällä.
- TE-uudistuksen vaikutus arvioidaan siten, että uudistuksessa kunnille siirron perusteella maksettavat valtionosuudet kattavat toimintamenot.
- Talousarvion laadinnan yhteydessä **valmistellaan osallistuvan budjetoinnin käyttöönotto** kuntastrategiaan pohjautuen. Tähän varataan suunnitteluvaiheessa 10 000 euron määräraha.

Menot

Eläkemaksujen budjetoinnissa työnantajan maksut arvioidaan 16,80 %. Tietoja sosiaalivakuutusmaksujen suuruudesta talousarviovuodelle saadaan vasta kuluvan vuoden lopulla, joten valmistelussa käytetään vuoden 2024 lukuja, kunnes uudemmat tiedot ovat saatavilla.

Kevan tasausmaksuun varataan määräraha Kevan tietojen mukaisesti 238 186,92 euroa yleishallintoon omalle kustannuspaikalle 1324 ”Jakamattomat eläkemenot”. Jako toimintayksiköille ja varsinaisille palveluluokille tehdään vyöryttämällä taloushallinnossa.

Tulot

Asiakasmaksutulojen tulee perustua voimassa oleviin taksoihin, jotka pitää tarkistaa ja pitää ajan tasalla. Tulot tulee arvioida realistisesti ja oikean suuruisina.

Palvelun tai tuotteen hintaan vaikuttavat tulot huomioidaan palvelun tai tuotteen hintoja laskettaessa vähentävänä eränä. Tällaisia tuloja voivat olla esimerkiksi työllistämistuki, oppisopimuskoulutuskorvaukset, sv- ja tapaturmakorvaukset, Kela-korvaus työterveyshuoltoon, Kelan koulumatkatuki, muut suoraan tuotteen hintaan vaikuttavat tuet ja avustukset.

INVESTOINNIT

Kuntastrategian toimenpiteisiin ja päämääriin on kirjattu, että osana vakaata taloutta investointien taso pidetään maltillisena. Lisäksi investointeihin vaikuttaa tavoite luopua öljylämmityksestä rakennusten pääenergianlähteenä vuoteen 2026 mennessä.

Talousarviovuodelle 2025 tai suunnittelukaudelle 2026–2027 ei lähtökohtaisesti oteta uusia investointikohteita, ellei kohteen toteuttaminen paranna merkittävästi kunnan toiminnan tai tilojenkäytön tehokkuutta, tuota positiivista tulovirtaa (elinkeinoelämää tukevat hankkeet) tai ole toiminnan jatkuvuuden tai järjestämisen kannalta välttämätön.

Talousarviovuoden 2025 kunnan peruspalveluihin ja sitä tukevaan infrastruktuuriin kohdentuvien nettoinvestointien yläraja on 700 000 euroa. Vähenevän tulorahoituksen vuoksi poistojen määrä on saatava laskevaksi. Kuntastrategian mukaisesti lisäksi voidaan tehdä investointeja, joilla arvioidaan olevan investointimenoa suurempi tulovaikutus.

RAHOITUSLASKELMA

Yllä määriteltyjä käyttötalouden ja investointien taloudellisia raameja noudattamalla varmistetaan, että kunnan nettovelka jatkaa pienenemistään talousarviovuonna 2025.

4 TALOUSARVION RAKENNE JA SISÄLTÖ

Talousarvio laaditaan mukailien Kuntaliiton päivitettyä mallia (Kunnan ja kuntayhtymän talousarvio ja -suunnitelma, 5. uudistettu painos, Suomen Kuntaliitto, 2022). Talousarvion rakenne noudattaa tämän talousarvio-ohjeen lukua.

KUNNANJOHTAJAN KATSAUS

Talousarviokirja aloitetaan kunnanjohtajan katsauksella, jossa käsitellään kunnan ja kuntakonsernin tärkeimpiä toiminnallisia ja taloudellisia asioita.

YLEISPERUSTELUT

Yleisperusteluilla taustoitetaan talousarviota ja -suunnitelmaa. Siinä esitetään keskeisimmät suunnittelun perusteet, kuten kuntastrategia. Yleisperustelut sisältävät taloussuunnitelmien yleiset perusteet kansantalouden, kuntatalouden sekä alueellisen ja Joroisten kunnan kehityksen näkökulmasta tarkasteltuna.

Kuntastrategia

Kuntastrategian 2022–2030 perusteella kunta ja kuntakonserni tavoittelee talouden tasapainoa ja ylijäämäistä palveluntuotantoa. Ylijäämästä tehdään sijoituksia ja investointeja kunnan elinvoimaisuuden lisäämiseen. Tavoitteet, toimenpiteet, keinot ja mittarit päätetään ja seurataan vuosittain talousarviomenettelyssä ja siihen liittyvässä raportoinnissa.

Toimintaympäristö ja taloudellinen kehitys

Yleisperusteluissa esitetään toimintaympäristön ja talouden yleistä kehitystä niin kansantalouden kuin kuntatalouden osalta. Lisäksi tarkastellaan kehitysnäkymiä alueellisesti ja paikallisesti.

Talousarvion perustelut

Toimialojen tilanne esitellään yleisperusteluissa, ja lisäksi käsitellään talousarvion laadintaohjetta ja sen suhdetta käsiteltävään talousarvioon.

Riskienhallinta ja keskeisimmät riskit

Yleisperusteluissa kuvataan kaikkia toimialoja koskevat yleinen riskienhallinta. Tarkempi riskien arviointi tehdään käyttötalousosassa tulosalueittain.

Kuntakonsernin toiminta ja talous

Yleisperusteluissa esitetään kunnan ja kuntakonsernin tytäryhteisöt, kuntayhtymäosuudet sekä osakkuusyhteisöt sekä asetetaan konsernijohtoa ja tytäryhteisöedustajia koskevat tavoitteet.

Talouden tasapainottaminen

Talouden tasapainotusohjelma II 2021-2024 (valtuusto 26.4.2021 § 15) on päättynyt vuoden 2024 loppuun. Vuonna 2025 käynnissä ei ole talouden tasapainotusohjelmia.

Talousarvion rakenne, sitovuus ja seuranta sekä tilivelvolliset

Palvelusuunnitelma esitetään käyttötalousosaan tulosalueittain jaettuna, ja käyttötalousosan tarkempi rakenne on esitelty tässä luvussa. Valtuustoon nähden sitovia tasoja ovat:

- käyttötalousosassa tulosalueen toimintakate sekä toiminnalliset tavoitteet,
- investointiosassa investoinnit hankeryhmittäin nettoperusteisesti,
- rahoitusosan sitovia eritä ovat antolainauksen muutokset, lainakannan muutokset ja oman pääoman muutokset.

Kunnan sisäisten palveluiden tuotehinnoittelusta luovutaan kaikilta niiltä osin, joihin ei ole lakisääteistä tai tarkoituksenmukaisuusperustetta. Sisäisten palvelujen kustannukset vyörytetään tulosalueille AURA-käsi­kirjan ohjeiden mukaisesti. Ulkopuolisille palvelunostajille ja kuntakonsernin yhtiöille myytävät palvelut hinnoitellaan suoriteperusteisesti.

KÄYTTÖTALOUS

Käyttötalousosassa asetetaan palvelutavoitteet ja budjetoidaan niiden järjestämisen vaatimat menot ja tulot.

Kunnan organisaatio jakautuu kunnanhallituksen alaisiin **toimialoihin**: yleishallinnon toimiala, tekninen toimiala ja sivistystoimiala. Toimialat jakautuvat **tulosalueisiin** (talousarvioon nähden sitovat tasot) ja niiden alaisiin **yksiköihin**. Yksiköiden määrä pyritään vähentämään tarkoituksenmukaiseen vähimmäismääräänsä. Kunnan organisaatiosta ja vastuuhenkilöistä on määrätty tarkemmin hallintosäännössä.

Talousarviokirjassa käyttötalousosa jakautuu toimialoihin, joista esitetään **tulosalueittain** seuraavat osiot:

1. Palvelusuunnitelma (sanallinen)
Palvelusuunnitelma esitetään kunkin tulosalueen osion alussa, ja siinä esitetään lyhyesti tulosalueen toiminta ja tavoitteet, jotka on johdettu kuntastrategiasta. Suunnitelmat konkretisoivat ja tarkentavat kuntastrategian palvelujen kehittämistä koskevia linjauksia ja niissä kuvataan, millä toimenpiteillä kunnan palvelujen saatavuus ja riittävä palvelutaso pyritään turvaamaan.
2. Vastuuhenkilö(t) (sanallinen)

Tulosalueittain ilmoitetaan henkilö tai henkilöt, joka tai jotka vastaavat sen tai toimialueella olevien yksiköiden toiminnasta (sis. mm. raportoinnin kunnanhallitukselle ja valtuustolle).

3. Määräraha-aulukko (taulukko)
Määräraha-aulukossa esitetään toimintatuotot, toimintakulut, toimintakate (sitova taso) sekä informatiivisina poistot ja arvonalentumiset ja lopuksi ali- tai ylijäämä.
4. Sitovat tavoitteet (tekstitalukko)
Sitovien tavoitteiden tarkoituksena on ylläpitää tai kehittää tulosalueen toimintoja, ja ne johdetaan valtuuston hyväksymästä kuntastrategiasta sekä muista valtuuston toimintaa ohjaavista päätöksistä. Tulosalueelle asetetaan kuntastrategian pohjalta 1–3 tavoitetta, ja joka tapauksessa enintään 3 tavoitetta. Tavoitteiden tulee olla realistisia, konkreettisia ja mitattavia. Määräraha tai siinä pysyminen tai lakisääteisten velvoitteiden täyttäminen eivät ole kuntalain tarkoittamia tavoitteita.
5. Keinot ja toimenpiteet (tekstitalukko)
Keinoilla ja toimenpiteillä kuvataan, millaisilla toimilla asetettuun tavoitteeseen päästään. Toimenpiteiden on pääsääntöisesti oltava sellaisia, että tulosalueen henkilökunta yksin tai yhteistyössä kunnan muun henkilökunnan ja tarvittaessa ostopalveluiden kanssa voivat toteuttaa ne, ja siten vaikuttaa tavoitteiden saavuttamiseen.
6. Mittarit ja mahdolliset tunnusluvut (tekstitalukko)
Tavoitteiden on oltava laadullisesti ja/tai määrällisesti mitattavia. Mittari voi olla olennaisesti toimintaa kuvaava tunnusluku tai muu tavoitetta varten asetettu toiminnallinen ja/tai taloudellinen mittari.
7. Keskeiset toiminnalliset ja taloudelliset riskit (sanallinen)
Sitovalla tasolla arvioidaan palvelusuunnitelman ja tavoitteiden toteutumisen kannalta keskeisimmät riskit ja uhkat ja ne raportoidaan muun raportoinnin yhteydessä neljännesvuosittain.
8. Perustelut suunnitelmalle ja riskiarviolle (sanallinen)
Perusteluissa kerrotaan päättäjille erityisen olennaista informaatiota tulosalueen talousarviosta ja toiminnasta.

Sitovat tavoitteet, keinot ja toimenpiteet sekä mittarit ja mahdolliset tunnusluvut esitetään yhdessä tekstitalukossa. Palvelusuunnitelmassa, keskeisissä toiminnallisissa ja taloudellisissa riskeissä tai perusteluissa suunnitelmalle ja riskiarviolle ei eritellä riskejä tai perusteluita kustannuspaikoittain otsikoiden, vaan keskeisimmät huomiot esitellään tulosalueesta yhteisesti.

TULOSLASKELMA

Tuloslaskelmaosassa osoitetaan tulorahoituksen riittävyys käyttömenoihin ja poistoihin. Tuloslaskelmaosan yhteydessä esitetään tulorahoituksen riittävyyttä mittaavat tunnusluvut. Kokonaistalouselaskelma, joissa on huomioitu kunta ja vesihuoltolaitos, laaditaan suosituksen mukaisesti.

INVESTOINNIT

Investointiosassa budjetoidaan pitkävaikutteisten tuotantovälineiden hankinta, rahoitusosuudet ja omaisuuden myynti. Investoinneille asetetaan myös tavoitteet, jotka voivat olla rahamääräisessä mitassa tai investointitavoitteen suunniteltu toteutumisajankohta määrätään. Investointiosasta tulee käydä ilmi, mitkä hanketavoitteet ovat valtuustoon nähden sitovia.

Investointien alaraja on 10 000 euroa eli investointiosaan ei budjetoida kustannuksiltaan alle 10 000 euron hankkeita. Mikäli tilivuoden aikana hanke jää alle edellä mainitun rajan, tulee tehdä talousarviomuutos määrärahojen siirtämiseksi käyttötalousosaan samoin kuin oikaista toteutunut käyttö. Investointiosaan kuuluvat peruskorjaukset ja uuden rakentaminen, eli 10 000 euroa ylittävät yksittäiset kunnossapitotyöt kuuluvat käyttötalouteen (kunnossapito = korjaaminen alkuperäiseen kuntoon; peruskorjaus = korjaaminen olennaisesti alkuperäistä parempaan kuntoon).

Investointiosa jakaantuu seuraaviin hankeryhmiin:

1. elinvoimaa, kasvua ja työllisyyttä edistävät hankkeet
2. palvelutuotanto (sis. tilat, laitteet, kalusto, ohjelmisto jne.)
3. kuntatekniikka (sis. liikenneväylät, puistot ja muut yleiset alueet sekä liikuntapaikat)
4. konsernipalvelut (asunnot, yhtiöt)

5. vesihuoltolaitos

Investoinnit ovat hankeryhmittäin valtuustoon nähden sitovia nettoperusteisesti. Periaatteena on kuitenkin, että yksittäisen hankkeen nettoperusteisen määrärahan ylitys ei saa estää toisen saman hankeryhmän hankkeen toteuttamista suunnitellun kustannusarvion mukaisesti. Näin ollen hankekohtaiset määrärahat ohjaavat investointien toteuttamista, mutta hankeryhmän sisällä voidaan tehdä määrärahasiirtoja, mikäli jokin toinen saman hankeryhmän hanke toteutuu merkittävästi arvioituna pienempänä. Investointiosassa esitetään myös taloussuunnitelmavuosien 2026–2027 hankkeet.

Investoinnit voivat olla **uus- ja laajennusinvestointeja tai korvausinvestointeja**. Investoinneista tehdään aina **tarveselvitys**, joka perustuu toimialan ja kunnan palvelustrategiaan. Mikäli ao. lautakunta hyväksyy tarveselvityksen mukaisen investoinnin tarpeelliseksi, laaditaan yli 100 000 euron rakennusinvestoinneista hankesuunnitelma. Hankesuunnitelman perusteella laaditaan mm. tarkempi kustannusarvio.

Uus- ja laajennusinvestointeja ovat esim. uudisrakennukset ja laajennukset, koneiden ja laitteiden sekä ohjelmistojen hankinnat.

Korvausinvestointeja ovat esim. rakennusten peruskorjaukset. Korvausinvestoinnit eritellään kahteen kategoriaan. Ensimmäinen on kiinteistöjen **tekninen korjaustarve**, joka aiheutuu kiinteistöjen peruskorjaustarpeesta. Toinen on **toiminnallinen korjaustarve**, mikä aiheutuu palvelurakenteen tulevien muutosten aiheuttamista muutostarpeista toimialan käytössä olevaan kiinteistöön.

Tekninen korjaustarve: Tekninen toimi laatii esitykset toimialoille ao. toimialan käytössä olevien kiinteistöjen vuotuisista peruskorjaustarpeista. Ao. lautakunta käsittelee peruskorjaustarpeet ja esittää niitä takaisin tekniselle lautakunnalle muiden investointien ohella sen jälkeen kun ao. kiinteistöjen tarve nykyisessä ja tulevassa toimialan palvelurakenteessa on selvitetty.

Toiminnallinen korjaustarve: Jos jonkin toimialan tulevan palvelurakenteen muutoksen tiedetään aiheuttavan muutos- tai laajennustarpeita sen käytössä olevaan kiinteistöön, laaditaan asiasta tarveselvitys ja hankesuunnitelma kuten uus- ja laajennushankinnoissakin.

Tarveselvityksessä toimiala perustelee investoinnin tarpeen ja ilmoittaa onko kyseessä esim. palvelutuotannon määrän lisäys, palvelukyvyyn parantaminen, tuotannon tehostaminen tms. Tekninen toimi avustaa tarvittaessa tarveselvityksen laadinnassa.

RAHOITUSLASKELMA

Rahoitusosassa esitetään yhteenvetona rahan lähteet ja käyttö ja se laaditaan vähennyslaskukaavan muodossa. Välisummana esitetään toiminnan ja investointien rahavirta.

Rahoitusosan yhteydessä esitetään toiminnan ja investointien rahoitusta mittaavat tunnusluvut.

LIITTEET

Talousarviossa esitetään liitteitä tarvittaessa.